

De bijbel voor Dummies

Spiek
Brief

Een beknopte tijdbalk van belangrijke bijbelse gebeurtenissen

- **'In het begin'**: de schepping (Genesis 1).
- **Heel vroeg**: Adam en Eva (Genesis 2-3).
- **Nog behoorlijk vroeg**: Noachs zondvloed (Genesis 6-9).
- **Rond 2000 v.C.**: Abraham en Sara vertrekken naar het Beloofde Land Kanaän (Genesis 12-25).
- **Rond 1250 (of 1400) v.C.**: Mozes leidt de Israëlieten uit de Egyptische slavernij (Exodus 1-15).
- **Rond 1000 v.C.**: David regeert als koning van Israël (2 Samuël).
- **Rond 950 v.C.**: koning Salomo, Davids zoon, bouwt de tempel in Jeruzalem (1 Koningen 6-8).
- **Rond 925 v.C.**: Israël valt uiteen in twee koninkrijken: Israël en Juda (1 Koningen 12).
- **721 v.C.**: het noordrijk Israël wordt veroverd en het volk verbannen door de Assyriërs; hieruit ontstaan de tien verloren stammen van Israël (2 Koningen 17).
- **Rond 622 v.C.**: koning Josia voert verschillende religieuze hervormingen door (2 Koningen 22-23).
- **586 v.C.**: het zuidrijk Juda wordt veroverd en het volk verbannen door de Babyloniërs; dit is het begin van de ballingschapperiode (2 Koningen 25).
- **538 v.C.**: koning Kores van Perzië staat de joden toe terug te keren naar hun thuisland; dat is het begin van de postballingschapperiode (2 Kronieken 36:22-23)
- **515 v.C.**: de herbouwde tempel wordt ingewijd onder leiding van gouverneur Zerubbabel van Jeruzalem; dit is het begin van de tweede tempelperiode (Ezra).
- **Rond 445 v.C.**: Nehemia repareert de stadsmuren van Jeruzalem en Ezra en Nehemia voeren religieuze hervormingen door (Nehemia).
- **Rond 165 v.C.**: de Hasmoneëën wijden onder Judas de Makkabeër de tempel opnieuw in; dit wordt vandaag de dag nog gevierd als 'Chanoeka' (1 Makkabeëën 4).
- **Rond 6 v.C.**: Jezus wordt geboren tijdens de heerschappij van Herodes de Grote, een door de Romeinen aangewezen koning over de joden (Matteüs 1 en Lucas 2).
- **Rond 30 n.C.**: Jezus wordt gekruisigd tijdens de heerschappij van Pontius Pilatus, een door de Romeinen aangewezen gouverneur (Matteüs, Marcus, Lucas en Johannes).
- **Rond 46-64 (of 67) n.C.**: de apostel Paulus maakt zijn zendingsreizen en schrijft zijn brieven (Handelingen 13-28 en Brieven van Paulus).
- **70 n.C.**: de verwoesting van de tempel door de Romeinen.
- **Rond 95 n.C.**: Openbaring, het laatste boek van het Nieuwe Testament, is voltooid.

De tien geboden

Houd er geen andere goden op na

Maak geen afgodsbeeld

Misbruik de naam van de Heer niet

Houd de sabbat in ere

Heb eerbied voor je vader en je moeder

Bega geen moord

Pleeg geen overspel

Steel niet

Beschuldig niemand op valse gronden zonder enig bewijs

Zet je zinnen niet op het huis van een ander, ook niet op zijn vrouw

De 'beste' geboden

(volgens vele oude joodse geleerden, en door Jezus geciteerd in de evangeliën)

Luister, Israël! De Heer is onze God, alleen de Heer. Houd van hem, met hart en ziel, met heel je wezen.

—Deuteronomium 6:4-6

Je moet de ander liefhebben zoals je jezelf liefhebt.

—Leviticus 19:18

De bijbel voor Dummies

Spiek
Brief

De bijbelboeken

De Hebreeuwse Bijbel of 'Oude Testament' (joodse volgorde)

De Tora

Genesis
Exodus
Leviticus
Numeri
Deuteronomium

De Profeten

De vroegere profeten

Jozua
Rechters
1 en 2 Samuel
1 en 2 Koningen
Nahum
Habakuk
Sefanja

Tobit
Judit
Toevoegingen aan Ester
Wijsheid van Salomo
Boek van Jezus Sirach
Baruch
Brieven van Jeremia

Historische boeken

Evangeliën (Leven van Jezus)

Matteüs
Marcus
Lucas
Johannes

De vroege Kerk

Handelingen van de apostelen

De latere profeten

Grote profeten

Jesaja
Jeremia
Ezechiël

Kleine profeten

Hosea
Joël
Amos
Obadja
Jona
Micha
Ezra
Nehemia
1 en 2 Kronieken
Haggai

De Apocriefen

Gebed van Azarja en het
Lied van de drie mannen in de oven
Susanna
Bel en de draak
1 en 2 Makkabeeën
3 en 4 Ezra
Gebed van Manasse

Het Nieuwe Testament

Brieven

Brieven van Paulus

Romeinen
1 en 2 Korintiërs
Galaten
Efeziërs
Filippenzen
Kolossenzen
1 en 2 Tessalonicenzen
1 en 2 Timoteüs
Titus
Filemon

Zacharia

Maleachi

De Geschriften

Psalmen
Spreuken
Job
Hooglied
Ruth
Klaagliederen
Prediker
Ester
Daniël

Oosters-orthodoxe toevoegingen:

3 en 4 Makkabeeën
Psalm 151

Algemene brieven

Hebreeën
Jakobus
1 en 2 Petrus
1, 2 en 3 Johannes
Judas

Apocalyps (toekomstige gebeurtenissen)

Openbaring

De 'gouden regel'

Behandel de mensen zoals uzelf door hen behandeld wilt worden. –Lucas 6:31

De inhoud in vogelvlucht

Over de auteurs	xxi
Dankwoord	xxiii
<i>Inleiding</i>	1
<i>Deel I: Waarover de bijbel gaat</i>	7
Hoofdstuk 1: Van Mozes tot moderne tijden: een inleiding in het Heilige Boek ..	9
Hoofdstuk 2: Camera klaar? Actie! Een kijkje achter de schermen van het bijbelse drama	25
<i>Deel II: Op reis door Tenach: het Oude Testament</i>	35
Hoofdstuk 3: De schepping, het verloren paradijs en andere mysteriën van het leven (Genesis 1-3)	37
Hoofdstuk 4: Diep vallen na de zondeval (Genesis 4-11)	53
Hoofdstuk 5: De Babylonische Hillbillies: de avonturen van Abraham en zijn familie (Genesis 12-25:18)	65
Hoofdstuk 6: De geboorte van een volk: Isaak, Jakob en hun talrijke kinderen (Genesis 25:19-50)	85
Hoofdstuk 7: Toen Mozes naar de berg kwam: Exodus, Leviticus, Numeri en Deuteronomium	109
Hoofdstuk 8: Een theocratisch experiment: Jozua, Rechters en Ruth	135
Hoofdstuk 9: De koning en 'Ik ben': 1 en 2 Samuël	153
Hoofdstuk 10: Er waren eens twee koninkrijken: 1 en 2 Koningen en 1 en 2 Kronieken	175
Hoofdstuk 11: Vreemdelingen in een vreemd land: Israël in ballingschap met Daniël en Ester	197
Hoofdstuk 12: Thuis voor de feestdagen: terug naar het Beloofde Land met Ezra en Nehemia	209
Hoofdstuk 13: Meer dan gewone toekomstvoorspellers: de Profeten	217
Hoofdstuk 14: Israëls wijsheidsliteratuur en liefdesgedichten: Spreuken, Job, Prediker en Hooglied	237
Hoofdstuk 15: Tempelrock: muziek in het oude Israël (Psalmen)	251
<i>Deel III: Verborgene bijbelschatten in de Apocriefen</i>	261
Hoofdstuk 16: Rebelse helden: 1 en 2 Makkabeeën	263
Hoofdstuk 17: De andere 'verborgene schatten' van de Apocriefen	271
<i>Deel IV: Wat er nieuw is aan het Nieuwe Testament</i>	281
Hoofdstuk 18: Van geboorte tot doop: Jezus bereidt zich voor op het geestelijke ambt (Matteüs, Marcus, Lucas en Johannes)	283
Hoofdstuk 19: Jezus Christus, superheld: zijn jaren als prediker (Matteüs, Marcus, Lucas en Johannes)	301

Hoofdstuk 20: De vroegchristelijke kerk (Handelingen 1-8, 10-12 en 15)	331
Hoofdstuk 21: De reizende handelaar uit Tarsus: het leven en de brieven van Paulus	345
Hoofdstuk 22: Laat eens wat van je horen: de algemene brieven van het Nieuwe Testament	371
Hoofdstuk 23: Het begin van het einde: de Openbaring van Johannes	383
<i>Deel V: Toen en nu: de voortdurende invloed van de bijbel</i>	397
Hoofdstuk 24: De bijbel en de religies van Abraham: jodendom, christendom en islam	399
Hoofdstuk 25: Michelangelo, Mulisch en The Matrix: kunst, literatuur, leven en de bijbel	405
<i>Deel VI: Het deel van de tientallen</i>	417
Hoofdstuk 26: Tien+ mensen die je zou moeten kennen uit de bijbel	419
Hoofdstuk 27: Tien+ feestdagen die je aan de bijbel te danken hebt	427
<i>Index</i>	437

Inleiding

Van de bijbel zegt men wel eens dat het het meest bekende en slechtst begrepen boek van de wereld is. Hoewel het is vertaald in meer talen, verkocht in meer exemplaren en gelezen door meer mensen dan welk ander boek in de geschiedenis ook, blijven de boodschap en betekenis onderwerp van voortdurende en vaak felle discussies. De bijbel is gebruikt om oorlogen te rechtvaardigen en hulporganisaties op te richten, om slavernij te onderbouwen en te veroordelen, om tot haat aan te zetten en liefde en begrip te bevorderen. Waar gaat die bijbel nou eigenlijk over?

Als universitair docenten hebben wij heel wat ervaring in het toegankelijk en duidelijk maken van de bijbel. De bijbel kan een intimiderend boek zijn, maar met een goede handleiding kan je reis door de bijbelpagina's spannend en de moeite waard zijn.

Als auteurs hebben wij een groot aantal boeken en artikelen geschreven over de bijbel. Hierdoor zijn wij ons bewust geworden van de verschillende manieren waarop mensen de bijbelse teksten benaderen. De bijbel is niet alleen een religieuze tekst, maar ook een geschiedenisboek en literair meesterwerk. In dit boek laten we je deze verschillende facetten zien.

Ten slotte hebben wij ernaar gestreefd evenwichtig te zijn, niet alleen mentaal (niet onbelangrijk als je praat over religieuze teksten), maar ook in onze benadering van de bijbel (en de religies die dit boek vertegenwoordigt). We hebben *De bijbel voor Dummies* zo geschreven dat je altijd iets uit dit boek kunt halen, waarin je ook gelooft: God, de sterren of niets.

Van de *Voor Dummies*-reeks weet je dat je duidelijke uitleg krijgt over alle mogelijke onderwerpen, van koken tot computers. Wat voor boek kun je dan beter ter hand nemen om de bijbel te leren begrijpen dan *De bijbel voor Dummies*?

Over dit boek

Mensen lezen de bijbel om verschillende redenen. Misschien lees je de bijbel om inspiratie en vertrouwen te vinden. Misschien lees je de bijbel om een tekst te begrijpen die een essentiële rol speelt in onze wereld. Misschien wil je gewoon meer weten over dit literaire meesterwerk. En misschien wil je gewoon een goed figuur slaan bij *Per seconde wijzer*.

Wat je reden ook is om meer te weten te komen over het Heilige Boek, *De bijbel voor Dummies* is jouw gids.

Dit kun je van het boek verwachten:

- ✓ Bondige overzichten van wat je in de bijbel kunt vinden
- ✓ Antwoorden op vragen als ‘Wie schreef de bijbel?’ en ‘Wat betekent het allemaal?’
- ✓ Eenvoudige plattengronden, tabellen en afbeeldingen om de bijbel beter te kunnen begrijpen
- ✓ Eenvoudige samenvattingen van de verschillen tussen de joodse en christelijke heilige schrift
- ✓ Fascinerende historische en culturele feiten die de bijbel tot leven wekken
- ✓ Heldere uitleg over hoe de bijbelse tradities hebben geleid tot de drie belangrijkste wereldgodsdiensten: jodendom, christendom en islam
- ✓ Informatieve commentaren over de invloed van de bijbel op kunst, literatuur en film.

Samengevat: *De bijbel voor Dummies* is jouw gids voor meer begrip van de bijbel en zijn voortdurende invloed op politieke, religieuze en artistieke aspecten in onze wereld.

Hoe je dit boek gebruikt

De bijbel is een verhaal en kan daarom ook het beste ervaren worden als een vertelling. *De bijbel voor Dummies* is echter zo geschreven dat je op elk moment in en uit de rijdende trein kunt stappen. Je kunt net zo lang bij een bepaalde halte blijven hangen als je wilt of steeds opnieuw terugkeren naar je favoriete station. Je zult je nooit verloren of in de steek gelaten voelen!

In de inhoudsopgave kun je die delen van *De bijbel voor Dummies* vinden die je het meeste aanspreken. We geven je in hoofdstuk 2 een compleet overzicht van de bijbel. Je vindt daar verwijzingen naar andere plaatsen in het boek die dieper ingaan op een bepaald onderwerp of verhaal. Verder vind je achter in het boek een zeer uitgebreid register met trefwoorden over zo'n beetje alles dat met de bijbel te maken heeft.

Richtlijnen voor dit boek

Voor je *De bijbel voor Dummies* gaat lezen, is het handig de speciale afkortingen, definities en ideeën te kennen die in het boek gebruikt worden.

Bij data gebruiken we de afkortingen 'v.C.' (voor Christus) en 'n.C.' (na Christus).

De term Oude Testament verwijst naar de heilige teksten die zowel bij de joden als bij de christenen voorkomen. De joden noemen deze teksten Tenach. We houden ons aan de joodse geschriften (Tenach), tenzij we het specifiek hebben over de christelijke geschriften. In dat geval gebruiken we zowel Tenach als het Oude Testament (omdat de vroege christenen zowel joods als niet-joods waren). Voor joden en veel protestanten bevatten Tenach en het Oude Testament dezelfde boeken, alleen in een iets andere volgorde. Aan het Oude Testament van de christelijke bijbels zijn enkele boeken toegevoegd, de zogenaamde Apocriefen, die we in deel III bespreken.

God heeft verschillende namen in de bijbel, maar meestal wordt hij 'God' of 'Heer' genoemd. Het laatstgenoemde woord is de gebruikelijke Nederlandse vertaling van Gods persoonlijke naam in het Hebreeuws, Jahwe, die voor veel vrome joden (en sommige christenen) onuitsprekbaar is. We gebruiken deze naam dan ook zo min mogelijk. Het woord Heer klinkt echter wat te prekerig. Als we dus naar God verwijzen, gebruiken we het woord – schrik niet – 'God', tenzij we het specifiek hebben over een van Gods andere namen.

Hoewel je God volgens de bijbel tweeslachtig zou kunnen noemen (zie bijvoorbeeld Genesis 1:27, waar zowel een man als een vrouw is geschaapen naar Gods evenbeeld), verwijzen de bijbelse auteurs meestal met mannelijke voornaamwoorden en beelden naar God. Wij volgen deze bijbelse regelgeving.

En nu we het toch over Genesis 1:27 hebben; dit is de gebruikelijke manier om naar een bijbel passage te verwijzen. De naam (Genesis) verwijst naar het bijbelboek waarin een bepaalde passage staat, het cijfer links van de dubbele punt (1) is het hoofdstuknummer en het cijfer rechts van de dubbele punt (27) is het versnummer. Het is handig om deze informatie te onthouden, aangezien we je steeds de plaats geven waar je iets kunt vinden in de bijbel.

Misschien vraag je je af welke bijbelvertaling wij in dit boek gebruiken. Dat is de in 1996 herziene editie van de Groot Nieuws Bijbel. Het is een bekende vertaling in hedendaags Nederlands. De tekst is rechtstreeks aan de grondtekst ontleend. Wij raden je aan om tijdens het lezen van de bijbel verschillende vertalingen te raadplegen, vooral als je probeert moeilijke of controversiële passages te begrijpen.

Hoe dit boek is opgebouwd

Dit boek bestaat uit zes delen. Hieronder lees je wat je in elk deel kunt vinden.

Deel I: Waarover de bijbel gaat

In deel 1 geven we een algemeen idee over de bijbel, hoe we eraan komen en waarover hij gaat. Hier vind je handige overzichten en samenvattingen van de totstandkoming van de bijbel, waarom hij de vorm heeft die hij heeft, de verschillen tussen joodse en christelijke bijbels en wat je kunt verwachten op je reis door de bijbel. In hoofdstuk 2 krijg je zelfs een overzicht van de hele bijbel.

Deel II: Op reis door Tenach: het Oude Testament

In deel II gaan we in op Tenach (of Oude Testament). We beginnen bij het boek dat ongetwijfeld het meest invloedrijke literaire werk ter wereld is: Genesis. Vanwege zijn enorme belang en omdat het het kader schept voor de verdere gebeurtenissen van de bijbel, besteden we vier hoofdstukken aan dit rijke en diverse boek. Vervolgens gaan we in op de rest van Tenach. We laten de geschiedenis herleven, proberen grip te krijgen op de wetten, interpreteren de voorspellingen, overdenken de wijsheden en zingen de psalmen.

Deel III: Verborgene bijbelschatten in de Apocriefen

In dit deel bekijken we de Apocriefen. De Apocriefen behoren tot de meest fascinerende en minst gelezen boeken van de bijbel. Een reden waarom zo weinig aandacht uitgaat naar deze boeken is dat ze geen deel uitmaken van Tenach en veel protestante bijbeluitgaven. Ze komen voor in de katholieke, lutherse en oosters-orthodoxe bijbels. We bespreken waarom deze boeken niet voorkomen in bepaalde bijbels en wel in andere, waar ze vandaan komen en waarover ze gaan. De Apocriefen bestaan uit gevarieerde literaire werken en bevatten geschiedenis, poëzie, filosofie en voorspellingen. Door de Apocriefen leer je de verschillen begrijpen tussen het protestante, katholieke en oosters-orthodoxe christendom.

Deel IV: Wat er nieuw is aan het Nieuwe Testament

In deel IV gaan we in op de boeken die deel uitmaken van het Nieuwe Testament. We beginnen met de vier evangeliën van Matteüs, Marcus, Lucas en Johannes. Zij beschrijven vanuit hun eigen standpunt het leven en de leer van Jezus. Daarna gaan we in op de verspreiding van het vroege christendom, zoals wordt beschreven in de Handelingen. Nadat

we een beeld hebben gekregen van het ontstaan en de groei van het christendom, richten we onze aandacht op de brieven. We beginnen met de brieven van Paulus, die de basis vormen voor veel christelijke dogma's. Vervolgens kijken we naar de algemene brieven. Die zijn geschreven door andere vroegchristelijke leiders, onder wie zich, volgens de overlevering, enkele van Jezus trouwste volgelingen bevonden. Tot slot ontcijferen we het boek Openbaring. Hierin wordt het einde der tijden beschreven tijdens welke het kwaad over de aarde komt, maar het goede uiteindelijk overwint.

Deel V: Toen en nu: de voortdurende invloed van de bijbel

In dit deel kijken we naar het effect van de bijbel op de geschiedenis. De bijbelse tradities hebben geleid tot drie wereldreligies: jodendom, christendom en islam. Zij vormen tevens de inspiratiebron voor de beste literatuur en beeldende kunst aller tijden. We geven een overzicht van de invloed van de bijbel en hoe zijn boodschap ook vandaag de dag nog effect heeft. We kijken zelfs naar een van de gewelddadigste mishandelingen van de bijbel: Hollywood-films! Er zijn zowel goede als slechte bijbelfilms gemaakt en wij geven je een handig overzicht van de meest bijzondere.

Deel VI: Het deel van de tientallen

Het laatste deel, 'Het deel van de tientallen', is een vast onderdeel in de *Voor Dummies*-boeken. Hierin vind je korte biografieën van (ongeveer) tien van de belangrijkste mensen in de bijbel, evenals tien feestdagen die je aan de bijbel te danken hebt. (Als je op zo'n dag vrij bent, heb je dat aan je baas te danken.)

Pictogrammen in dit boek

In dit boek worden pictogrammen gebruikt om je te wijzen op belangrijke informatie of je te verwijzen naar interessante feiten.

De bijbel is een omvangrijk boek met tal van interessante ideeën en diepgaande inzichten. Dit pictogram wijst je op informatie die de moeite waard is te onthouden, als richtlijn bij het lezen van de bijbel of als richtlijn voor het leven.

De bijbel heeft veel verborgen gevaren. Let op als je dit pictogram ziet. Het verwijst naar een passage of idee dat vaak verkeerd wordt geïnterpreteerd of een valkuil blijkt te zijn voor onervaren bijbellezers (zoals de gevreesde *wie-is-de-zoon-van-wie*-lijsten).

De bijbel bevat veel stof tot nadenken. Vragen als ‘Waarom zijn wij op aarde?’, ‘Waar komt het kwaad vandaan?’, ‘Waarom overkomen goede mensen slechte dingen?’ en ‘Waarom groeit er onkruid in mijn tuin?’. Dit pictogram wijst op vragen of ideeën die tot nadenken stemmen.

Hoewel Indiana Jones een fictieve figuur is, doen veel echte archeologen voortdurend fantastische ontdekkingen. Sommige ongelooflijke ontdekkingen in de vorm van literaire inzichten zijn gedaan tijdens het ‘graven’ in de bijbel. Als je dit pictogram ziet, weet je dat je bij een fantastische ontdekking bent aanbeland.

We spelen allemaal graag *Triviant*. De bijbel is een ware schatkist aan namen, plaatsen en gebeurtenissen. Thema’s die van dit pictogram voorzien zijn, zullen je medespelers achterover doen slaan.

Theologen en bijbelgeleerden houden ervan woorden te verzinnen om indruk te maken en, soms, om ‘leken’ buiten het gesprek te houden. Passages die van dit pictogram voorzien zijn, maken je weer deelgenoot van het gesprek.

Wat we nu gaan doen

Lezen van de bijbel is als op avontuur gaan: een avontuur dat je meeneemt naar verre landen, fascinerende volken en een heel nieuwe wereld. Aan een dergelijke reis mag je niet onvoorbereid beginnen. Zie dit boek als je reisgids en ons als je reisleiders. Je kunt op elke willekeurige plek aan je reis beginnen. Als je niet weet waar je naartoe wilt, adviseren wij je gewoon bij het begin te beginnen. In deel I krijg je een beknopt overzicht van de hele bijbel.

Bereid je voor om teruggeflitst te worden met de teletijdmachine om de bijbel te beleven zoals je hem nog nooit beleefd hebt (vooral als je hem nooit eerder beleefd hebt!). Je staat op het punt aan het avontuur van je leven – zelfs van meerdere levens – te beginnen. Je beleeft de gebeurtenissen opnieuw en ontmoet de mensen die onze wereld letterlijk hebben veranderd (bepaal zelf of die daar beter of slechter van is geworden). Maak je riemen vast. Klaar voor de start. Daar gaan we!